

KÖZÖS ÜGYÜNK AZ ÁLLATVÉDELEM ALAPÍTVÁNY

DR. PANKER MÁTÉ PHD.

A NÉBIH szerepe az állatvédelemben

LEKTOR:

Prof. Dr. Fekete Sándor György

OLVASÓSZERKESZTŐ:

Dr. Turkovicsné Dr. Koncz Ibolya

DR. PANKER MÁTÉ PHD.

A NÉBIH szerepe az állatvédelemben

Dr. Panker Máté PhD.
A NÉBIH szerepe az állatvédelemben

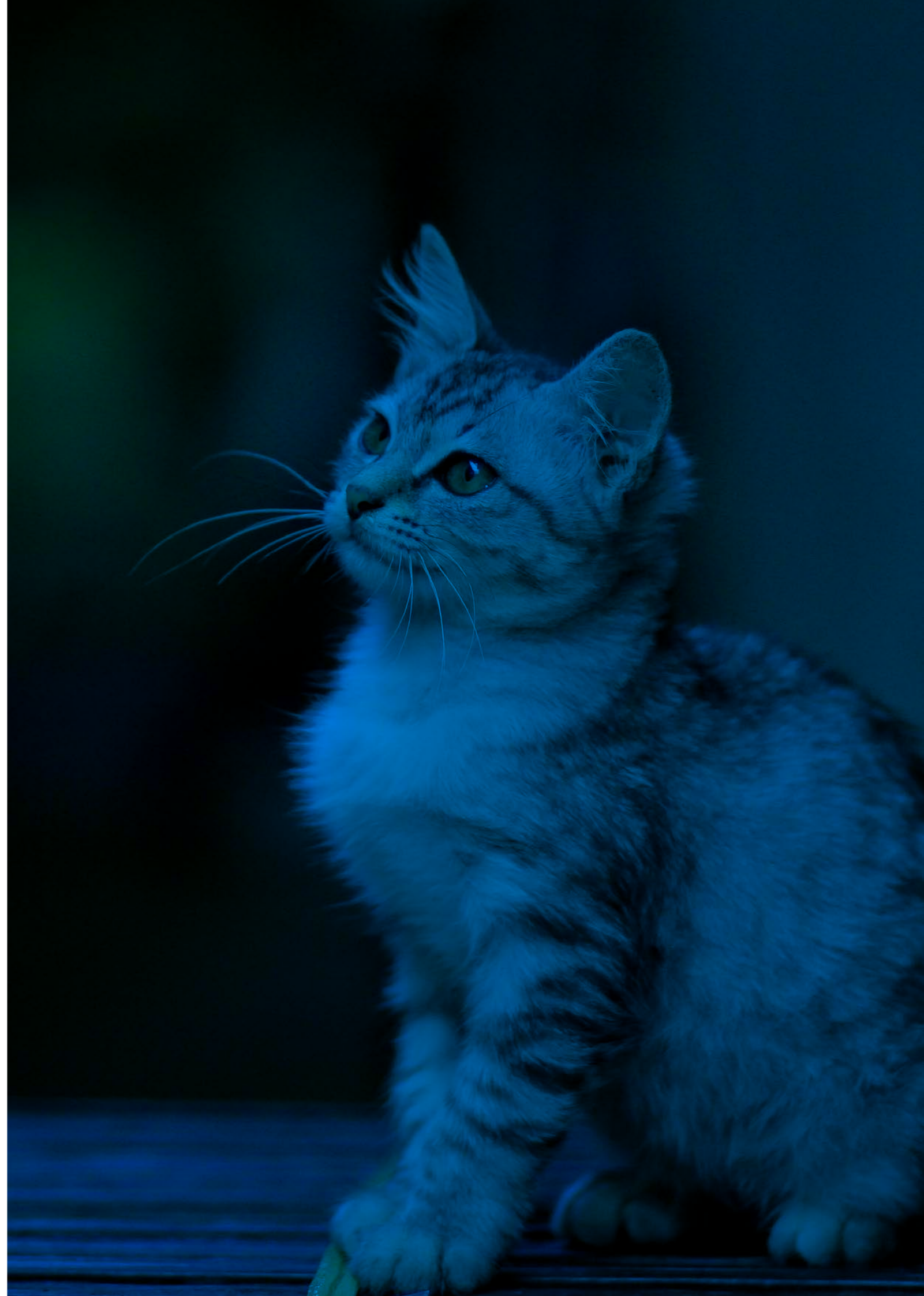
ISBN 978-615-6813-09-1

Lektorálta: Prof. Dr. Fekete Sándor György
Olvasószerkesztő: Dr. Turkovicsné Dr. Koncz Ibolya Katalin
Kiadja: Közös ügyünk az állatvédelem Alapítvány
Fotó: freepik.com

A kézirat zárásának időpontja: 2024.

TARTALOM

BEVEZETÉS	6
1. A NÉBIH KIZÁRÓLAGOS SZEREPE	7
1.1 Ebnyilvántartás (Ebregiszter)	7
1.2 Állatjóléti felelős képzés	7
1.3 Állatkísérleti Tudományos Etikai Tanács (ÁTET)	9
1.4 Derogáció – Kedvtelésből tartott állat beléptetésére vonatkozó egyedi engedély	10
1.5 Szolgáltatásba bevont lovak alkalmasságának vizsgálata	12
2. A NÉBIH KÖZPONTI SZEREPE	12
2.1 Közérdekű bejelentések	12
2.2 Az élelmiszerlánc-felügyeleti információs rendszer (FELIR)	14
3. NEMZETKÖZI/TAGÁLLAMI KAPCSOLATTARTÁS A HOSSZÚTÁVÚ ÉLŐÁLLATSZÁLLÍTÁSOK HATÓSÁGI FELÜGYELETÉT ÉRINTŐEN	16
4. TOVÁBBI TEVÉKENYSÉGEK	17
HIVATKOZÁSOK	18

BEVEZETÉS

A Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (Nébih) 2012. március 15-én alakult meg, amely jogelődével, a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatallal egyezően az Agrárminisztérium háttérintézményeként országos hatáskörrel rendelkezik, többek között az állatvédelmi ügyekben is. Ezen túlmenően a Nébih egyes jogszabályokban kizárólagos hatóságként van kijelölve, mint eljáró hatóság.

Tekintettel arra, hogy a hatóságok szigorú, jogszabályokban rögzített hatáskörben és illetékességgel jogosultak eljárni, jelen fejezet könnyebb megértéséhez elengedhetetlen a megírásakor hatályos jogszabályi környezet ismertetése.

A jogszabályok között megkülönböztetünk európai uniós (ún. Közösségi), valamint nemzeti jogszabályokat. Míg az előbbiek lehetnek közvetlen hatályúak, illetve kötelezően implementálandók, addig az utóbbiak kizárólag Magyarország területére érvényesek. Hazánkban a nemzeti előírások között minden állatvédelmi tárgyú jogszabály alapja az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény¹ (továbbiakban: Ávtv.), amely a további állatvédelmi jellegű, jogszabályi hierarchia szerint alacsonyabb rendű jogszabályban (pl. rendelet) foglalt követelmény meghatározására, részletszabályok előírására ad felhatalmazást.

1. A NÉBIH KIZÁRÓLAGOS SZEREPE

1.1 Ebnyilvántartás (Ebregiszter)

Az Ávtv. 42/A. § (1) bekezdése értelmében „A transzponderrel megjelölve tartható ebekről az állat tartója és más személyek jogainak, személyi biztonságának és tulajdonának védelme, valamint az ebrendészeti feladatok ellátása céljából nyilvánvántartást kell vezetni”, mely adatbázist az élelmiszerlánc-felügyeleti szerv (jelen esetben Nébih, a következőkben „Hivatal” is) működteti. Mint ismeretes, 2013. január 1-től minden, négy hónaposnál idősebb eb csak egyedi azonosító transzponderrel (mikrochip) megjelölve tartható, ezért legkésőbb ezen életkor betöltéséig a jogkövető ebtartók állataihoz tartozó adatok megjelennek a rendszerben. A jogalkotó a kötelező megjelöléssel elsősorban csökkenteni kívánta (sikeresen!) a kóbor kutyák számát az egyértelmű azonosítás lehetőségével. Az ebnyilvántartásban rögzített adatok lehetővé teszik a kutyatartási kultúra számtalan szempontból történő vizsgálatát, amelyekre célzott intézkedési tervet készíthet a hatóság. Az adatbázisban rögzített információk – melyek naprakészen tartása az ebtartó jogszabályban foglalt kötelezettsége – alapján például több ízben a Hivatal fővárosi kerületeknek nyújtott segítséget az ebek régiónkénti eloszlására alapozva újonnan létesítendő kutyafuttató helyének kiválasztásában. Rendszeresen a nyomozó hatóságtól, más közigazgatási szervektől érkező, valamint egyéb, nemzetközi megkeresések is. A vonatkozó jogszabály előírja, hogy a Nébih chipszám alapján nyilvános lekérdező felületet is üzemeltet, amelynek célja, hogy egy befogott eb azonosítóját leolvassa és azt lekérdeztve a további intézkedésig azonnal megismerhetjük a legszükségesebb adatokat, úgy mint: az eb fajtáját vagy fajtajellegét vagy a keverék mivoltára való utalást, nemét, születési idejét, színét, hívónevét, az eb veszettség elleni védőoltásainak időpontját és az eb veszélyessé minősítésének tényére és időpontjára vonatkozó adatot. A nyilvános chiplekérdező alkalmazás a következő linken érhető el: <https://ebregchipszam.nebih.gov.hu/EbregChipszam/enterprise>

Az Ebregiszterben rögzített valamennyi adatot az ebtartó közreműködésével a szolgáltató állatorvos rögzíti, illetve változtatja meg, így a hatóság, valamint az adatbázishoz jogszabályban meghatározott közfeladat ellátása érdekében hozzáféréssel rendelkező települési, fővárosban a fővárosi kerületi és a fővárosi önkormányzat, valamint a bíróság, ügyészség, nyomozó hatóság és más közigazgatási szerv csupán olvasási jogosultsággal rendelkezik.

1.2 Állatjóléti felelős képzés

1.2.1 Állatjóléti felelős a mezőgazdasági haszonállattartó telepeken

A mezőgazdasági haszonállatok tartásának állatvédelmi szabályairól szóló 32/1999. (III. 31.) FVM rendeletben² (továbbiakban: rendelet) foglaltak értelmében annak az állattartónak, aki a rendelet **11/A. § (1) bekezdésében felsorolt állatfaj egyedét „nagylétszámban”¹ tartja mezőgazdasági termelési célból**, annak állatjóléti felelőst kell kijelölnie. *Az állatjóléti felelős feladata, hogy felügyelje és elősegítse az állatok tartási körülményeit meghatározó állatvédelmi jogszabályok betartását, ellátssa az állatok gondozásával és felügyeletével megbízott személyeket az állatok jólétével kapcsolatos utasításokkal és útmutatással, évente oktatást tartson az állattartó telep dolgozói részére, valamint új dolgozó belépése esetén a munkakezdést megelőzően, mely elvégzett állatvédelmi oktatásokat dokumentálnia kell.*

¹ Nagylétszámú, azaz legalább: ötszáz, hústermelés céljából tartott csirkét; harminc lovat; ötven szarvasmarhát; száz sertést; száz futómadarat; száz, Magyarországon vadászható, vadon élő faj élelmiszer előállítás céljából tenyésztett vagy tartott egyedéből álló törzsállományt, kétszáz juhot; kétszáz kecskét; kétszázötven anyanyulat; kétszázötven prémesállatot; háromszázötven tojótyúkot; ötszáz egyéb baromfit, kivéve fácánt, foglyot, tőkés récét; ezer foglyot vagy tőkés récét zárt térben; ezer hizonyulat, vagy ötezer fácánt zárt térben tart.

A jogszabályi kötelezettség nem Európai Unió, hanem nemzeti jogszabályi előírás alapján alapszik. Az állatvédelmi képzés iskolarendszeren kívüli hatósági jellegű képzés. A képzést és a vizsgáztatást a Nébih szervezi, végzi, melynek során a 2013. január 1-jei hatálybalépéstől kezdődően napjainkig, 10 év elteltével több, mint 60 képzési eseményen, összesen közel 7000 fő vett részt, tett eredményes vizsgát és szerzett képesítési bizonyítványt, melyeket a Hivatal nyilvántart.

A képzéshez tartozó tananyag publikus, a Nébih honlapján a következő linken érhető el: https://portal.nebih.gov.hu/documents/10182/321120/AROPjog2_14_tananyag_121128.pdf

Fontos megjegyezni, hogy a tananyag nem pusztán a jogszabályi előírásokra helyezi a hangsúlyt – hiszen az a rendeletről megismerhető –, inkább azokat tudományos, példákra át bemutató jelleggel egyfajta szemlélet átadását, összetett megértését tűzi ki céljaként.

1.2.2 Vágóhídi állatjóléti tisztviselők és – dolgozók a vágóhidakon

Az állatok leölésük során való védelméről szóló 1099/2009/EK rendelet (továbbiakban: rendelet) preambuluma a következőképpen indokolja a vágóhidakon az állatjóléti tisztviselő alkalmazását: „állatjólét szempontjából előnnyel jár, ha a vágóhidakon folyó állatjóléti műveleti eljárások végrehajtásának koordinálása és nyomon követése céljából állatjóléti tisztviselőnek kineveznek egy különleges képesítéssel rendelkező személyt. Ennélfogva ezt az intézkedést az egész Közösségben alkalmazni kell. Az állatjóléti tisztviselőnek megfelelő hatáskörrel és technikai szakértelemmel kell rendelkeznie ahhoz, hogy megfelelő útmutatással lássa el a vágóhídi személyzetet. A modern kábitó és féken tartásra szolgáló berendezések egyre összetettebbek és kidolgozottabbak, és egyedi szakértelmet és elemzést igényelnek. A tagállamoknak ennélfogva biztosítaniuk kell, hogy kellő tudományos támogatás álljon a hatáskörrel rendelkező hatóság rendelkezésére, amelyet a tisztviselők az állatok elkábitását szolgáló berendezések vagy módszerek értékelésének szüksége esetén megkereshetnek.” Megjegyzendő, hogy a jogalkotó a rendelet 17. cikkében felsorolja azt az éves minimális kapacitást, mely alatt aránytalan lenne a személyzettől ilyen mélységű képzést elvárni.

A vágóállatok leölésének és levágásának állatvédelmi szabályairól szóló 140/2012. (XII. 22.) VM rendelet⁴ előírja, hogy a képesítés megszerzése hatósági jellegű képzésen történik.

Jelen tananyag megírásakor (2023) 500-nál is több vágóhídi tisztviselői, valamint több, mint 1200 vágóhídi dolgozó képesítési bizonyítványt adott ki a Hivatal.

1.3 Állatkísérleti Tudományos Etikai Tanács (ÁTET)

Az Állatkísérleti Tudományos Etikai Tanácsról (a továbbiakban „Tanács”) szóló 1465/2013. (VII. 24.) Korm. határozatban foglaltak értelmében az ÁTET működési feltételeinek biztosítását, a tagok kinevezését, valamint a Tanács működésével kapcsolatos titkári feladatokat a Nébih látja el.

Ahhoz, hogy tisztában legyünk azzal, hatósági oldalról mit tekintünk állatkísérletnek, az Ávtv. szerinti meghatározást kell megismernünk:

„állatkísérlet: állat kísérleti, oktatási vagy egyéb tudományos célból való – akár ismert, akár ismeretlen kimenetelű, akár invazív, akár nem invazív – felhasználása, amely az állatnak a helyes állatorvosi gyakorlat szerint kivitelezett tűszúrás által okozott egyenértékű vagy annál magasabb szintű fájdalmat, szenvedést, kínt vagy maradandó károsodást okozhat, beleértve bármely olyan tevékenységet, amely állat születését – beleértve a kikelést – eredményezi ilyen körülmények közé, valamint az ilyen állapotot eredményező géntechnológiailag módosított fajtavonalak létrehozását és fenntartását; az állat ilyen felhasználása akkor is kísérletnek minősül, ha a fájdalom, szenvedés, kín vagy maradandó károsodás kiküszöbölése céljából érzéstelenítést, fájdalomcsillapítást vagy egyéb módszert sikeresen alkalmaznak; nem minősül állatkísérletnek a nem kísérleti jellegű, mezőgazdasági vagy állatorvosi tevékenység, illetve az állatok leölésének vagy megjelölésének a természettudományok által elfogadott korszerű, kevésbé fájdalmasnak tartott módszereinek alkalmazása, valamint az állatnak kizárólag a szervei vagy szövetei felhasználása céljából történő leölése;”

Az állatkísérleti projektek (meghatározott tudományos vagy oktatási célból végrehajtott munkaprogram, amely egy vagy több kísérletet foglal magában) lefolytatására az Európai Unió területén, így Magyarországon is csak projektengedély birtokában kerülhet sor. A kérelmező (állatkísérleti hely) projektengedély kérelem formájában, annak meghatározott tartalmi elemeivel, a Munkahelyi Állatjóléti Bizottság (MÁB) jóváhagyását követően felterjeszti igényét a vármegyei kormányhivatalnak. Tekintettel arra, hogy a kérelmek szakszerű, etikai elbírálásához több tudományterületen is kiemelkedően jártas szakemberek véleménye szükséges, a kormányhivatal az engedélyezési eljárás elején minden kérelmet felterjeszt az ÁTET részére.

Az engedélyezési eljárásról az Ávtv. 32.§-a a következőképpen rendelkezik.

Az engedélyezés során – a kérelmező által benyújtott dokumentáció, továbbá e törvény végrehajtására kiadott rendelet szerinti szakértői testület véleménye alapján – különösen figyelembe kell venni:

- a) az állatkísérlet elvégzésének indokoltságát és tudományos megalapozottságát, figyelemmel az állatkísérlet helyett élő állatok felhasználását nem igénylő módszerek alkalmazásának követelményére,*
- b) az alkalmazott korszerű módszertan indokoltságát és tudományos megalapozottságát az állatlétszám, a fájdalom, szenvedés, kín és maradandó károsodás lehető legkisebb mértékűre csökkentésének érvényesülése szempontjából,*
- c) az állatoknak szenvedés, fájdalom vagy kín formájában okozott ártalmat indokoltá teszi-e a várt eredmény – az etikai megfontolásokat is figyelembe véve –, és végeredményben az emberek, állatok és a környezet javát szolgálhatja-e, valamint*
- d) a kísérlet személyi és tárgyi feltételeinek rendelkezésre állását.*

Amennyiben az ÁTET a kérelmet nem tartja engedélyezhetőnek szakmai, etikai vagy egyéb indokra hivatkozva, a kormányhivatal a kérelmet határozatban elutasítja és a projekt nem folytatható le. Nagy százalékban előfordul,

hogyan a projekt lefolytatása nem aggályos, azonban a kérelem nem volt kellően pontos, illetve esetenként hiányos, esetleg például az indokoltnál több állat egyedére igényelt engedélyt a kérelmező. Ezekben az esetekben az ÁTET a szakvéleményében az „Engedélyezhető, az alábbi feltételekkel” minősítést ad ki, melyeket a kérelmezők rendszerint elfogadnak és határidőn belül hiánypótlást küldenek be. A meghatározott időre szóló engedély módosítására is van lehetőség, ha a projekt időtartama alatt olyan változás következne be, mely ezt indokolja. Ebben az esetben egy módosítási kérelmet kell benyújtani, melyet a ÁTET ugyancsak kellő alapossgal elbírál.

Az ÁTET munkáját a Nébih a jogszabályban foglaltak szerint támogatja, rugalmas és kölcsönös együttműködés alakult ki az évtizedes közös munka során. A beérkező projektengedély kérelmek (évi közel 280 db) elbírálásához kapcsolódó technikai háttér fejlesztése az utóbbi években különösen indokoltta vált, amely az adminisztrációs és egyéb, adatgyűjtési szempontból segítené a projektértékelés gördülékenyebb lebonyolítását.

Az ÁTET munkájának jelentős részét ugyan a projektértékelés teszi ki, de ezen kívül még tanácsot ad az agrárminiszternek az állatkísérletekre vonatkozó jogi szabályozás tekintetében, tanácsot ad a Nébih-nek, az élelmiszerlánc-biztonsági és állategészségügyi hatóságnak és a MÁB-oknak a kísérleti állatok beszerzésével, tenyésztésével, elhelyezésével, gondozásával és felhasználásával kapcsolatos kérdésekben, ajánlásokat, irányelveket dolgoz ki, elősegíti a legjobb gyakorlatok megosztását, nemzetközi kapcsolatokat épít, tapasztalatot cserél az Európai Unió országainak hasonló testületeivel. Feladata továbbá vizsgálni és értékelni az állatkísérletekről szóló 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 35. § szerinti tanfolyamok képzési programjainak az oktatási és képzési minimumkövetelményeknek történő megfelelését.

1.4 Derogáció – Kedvtelésből tartott állat beléptetésére vonatkozó egyedi engedély

A Nébihnek, valamint a területileg illetékes járási hivatal jogkörébe került annak elbírálása és esetleges engedélyezése, hogy a beléptetési követelményeknek állategészségügyi szempontból nem megfelelő státuszú kedvtelésből tartott állat egyedi engedéllyel beléptethető-e Magyarország területére vagy sem.

Nem elhanyagolható azon esetek száma, amikor – az esetek többségében magyar állampolgár a kutyájával – vis maior miatt, váratlanul elhagyni kényszerül egy EU-n kívüli országot, azonban a Magyarországra történő belépéshez szükséges állategészségügyi feltételek nem állnak rendelkezésre. Ilyen esetekre az Európai Parlament és a Tanács 576/2013/EU rendelete a kedvtelésből tartott állatok nem kereskedelmi célú mozgásáról szóló jogszabály 32. cikke különös indokra való hivatkozással, előzetes kérelem esetén lehetőséget ad a beléptetési követelményektől való eltérésre (derogáció).

A kedvtelésből tartott állatok nem kereskedelmi célú szállításának állategészségügyi feltételeiről szóló 21/2015. (IV. 30.) FM rendelet 3. §-ában foglaltak értelmében a Nébih és az élelmiszerlánc-biztonsági és állategészségügyi hatáskörben eljáró járási hivatal (a továbbiakban: járási hivatal) az 576/2013/EU rendelet 32. cikkben szereplő alábbi feltételek teljesülése esetén engedélyezheti a nem-kereskedelmi céllal szállított kedvtelésből tartott állat beutaztatását.

Feltételek:

1. a tulajdonos ennek engedélyezését előzetesen kérelmezte és a rendeltetés helye szerinti tagállam az engedélyt megadta;
2. a kedvtelésből tartott állatokat arra a hat hónapot meg nem haladó időszakra, amely szükséges ahhoz, hogy teljesíteni tudják a feltételeket, hatósági felügyelet mellett elkülönítették:
 - i. egy, az illetékes hatóság által jóváhagyott helyen; és
 - ii. az engedélyben megjelölt szabályozásnak megfelelően.

Az ügymenet megértéséhez és létjogosultságához tisztázni szükséges, hogy az egyedi beléptetési engedély csak és kizárólag nem-kereskedelmi célú szállítás esetén adható ki, azaz az állat és tulajdonosa egy időben (+/- 5 nap eltéréssel) utaznak, az állat mozgását nem az a feletti tulajdonjog megváltozása váltja ki, illetve azzal nem hozható összefüggésbe. A jogalkotó szándéka az volt, hogy külföldön tartózkodó/élő állampolgárok különösen sürgős és indokolt esetben vissza tudjanak utazni kedvencükkel. Hazánkban általában a külföldi munkavállalás sikertelensége miatti kényszerű hazautazás miatt érkeznek be kérelmek. Utóbbi esetben, mivel a tulajdonos egyáltalán nem tervezte a Magyarországra történő visszautazást, csak akkor szembesül a beléptetési feltételekkel, amikor már nincs ideje elvégeztetni például egy ún. nem listás harmadik országból kiindulva a veszettség elleni vérvizsgálatot, ami kedvező eredmény (legalább 0,5 NE/ml) esetén is a vérvétel dátumától számított 3 hónapos várakozási idő letöltését jelenti még a kiindulási országban. Szintén gyakori az olyan pl. listás (veszettség szempontjából nem aggályos) harmadik országból történő hazaköltözés, ahol az évek során vásároltak vagy szereztek be állatot, de ott nem kötelező a mikrochipes megjelölés, azonban veszettség ellen oltott az állat. Mivel a veszettség elleni védőoltás érvényességének feltétele az, hogy az immunizálást csak mikrochippel megjelölt állaton lehet elvégezni, mikrochipebeültetést követően újra kell oltani az egyedat és ezt követően a veszettség elleni védőoltás 21 nap elteltével minősül érvényesnek a vonatkozó jogszabály szerint.

Legjellemzőbb, hogy a várakozási idő hossza okozza a problémát a tulajdonosoknak, azonban pontosan ez a várakozási idő az, ami a veszettség, mint zoonózis behurcolásának megelőzését kívánja biztosítani az EU-ban. Amennyiben a kérelem megfelelően alátámasztott és a tulajdonos előzetesen vállalja, hogy kedvtelésből tartott állatát a megérkezést követően hatósági felügyelet mellett karantén szabályok betartásával a beléptetési követelményekkel egyező állategészségügyi státuszra emeli, a Nébih, valamint a járási hivatal egyhangú egyetértés esetén engedélyezi az állat egyedi beléptetését. Fontos megemlíteni, hogy az engedély kiterjedhet egy másik EU tagállamon történő átszállításra, amennyiben a tagállam ehhez előzetesen hozzájárult. A Nébih a hosszú évek alatt kiváló kapcsolatot épített ki az EU tagállamaiban működő, nagy forgalmú nemzetközi repülőterek állategészségügyi beléptetési pontokon dolgozó kollégákkal, így több alkalommal volt már példa az akár néhány óra leforgása alatt kiadott engedélyre is.

Kivételes körülménynek minősült és különös indoklást nem is kellett benyújtaniuk az Ukrajna területét a háború kitörésekor elhagyni szándékozó gazdáknak a kedvtelésből tartott állatuk Magyarországra való beutaztatásának érdekében. Mivel az Ukrajnában élők jelentős hányada nem tervezte volna elhagyni Ukrajna területét, így állataik jó része is jelöletlen, esetenként oltatlan, azaz érvényes veszettség elleni védőoltással nem rendelkezett. Sőt a veszettség szempontjából aggályos, ún. nem listás harmadik ország lévén kedvező eredményű veszettség

ellenanyag vizsgálat (3 hónapos várakozási idővel) is szükséges lett volna a hatályos jogszabályokban foglaltaknak való megfeleléshez. A beléptetési feltételek teljesítése komoly akadályokba ütközött, információink szerint a Kijevben működő, EU által akkreditált laboratórium is leállt, ahol a vérvizsgálatot kellett volna elvégezni, ezért a háború kitörésének másnapjára az országos főállatorvos elrendelte és a Nébih megszervezte az egyszerűsített regisztrációt a belépő állatok nyomonkövetésére, valamint mikrochipet és veszettség elleni oltóanyagot biztosított a határon beérkező állatok kezelésére. Önkéntesen jelentkező szolgáltató állatorvosok közreműködésével példátlan összefogás valósult meg, mely elősegítette a házikedvencek mozgását, mialatt igyekeztük megőrizni veszettségtől mentes ország státuszunkat háziállományunkban.

1.5 Szolgáltatásba bevont lovak alkalmasságának vizsgálata

A lovas szolgáltató tevékenységről szóló 14/2008. (XII. 20.) ÖM rendelet értelmében a szolgáltatásba bevont lovak alkalmasságának vizsgálatát a Nébih végzi, tenyésztési hatósági jogkörében eljárva. A vizsgálat eredményéről a Nébih hatósági bizonyítványt állít ki, valamint a szolgáltatásba történő bevonásra alkalmas lovakról nyilvántartást is vezet, melyet a honlapján közzétesz.

2. A NÉBIH KÖZPONTI SZEREPE

2.1 Közérdekű bejelentések

A Nébih jelentős szerepet tölt be az állatvédelmi tárgyú közérdekű bejelentések kezelésében is. A közérdekű bejelentés olyan körülményre hívja fel a figyelmet, amelynek orvoslása vagy megszüntetése a közösség vagy az egész társadalom érdekét szolgálja. Közérdekű bejelentéssel bárki fordulhat a közérdekű bejelentéssel összefüggő tárgykörben eljárásra jogosult szervhez. Állatvédelmi kérdésekben a Nébih, mint központi állatvédelmi hatóság mellett, elsőfokú állatvédelmi hatóságként kijelölt szerv az élelmiszerlánc-biztonsági és állategészségügyi hatáskörben eljáró Pest Vármegyei Kormányhivatal, a vármegyei kormányhivatal, a járási hivatal, valamint a települési önkormányzat jegyzője is¹¹. Országos ismertségéből adódóan azonban napi szinten érkeznek az ország különböző pontjairól állampolgári bejelentések a Nébih Ügyfélszolgálatára, a nap 24 órájában ingyenesen hívható Nébih Zöldszámra, valamint közvetlenül a Nébih Állategészségügyi és Állatvédelmi Igazgatóságára, melyek helyi állattartási, állatjóléti problémákra, állatvédelmi szabálytalanságokra hívják fel a figyelmet. A bejelentések jellemzően olyan problémákat érintenek, mint kutya láncon tartása, az állat élettani szükségleteinek figyelmen kívül hagyása, nem megfelelő tápláltsági állapota és ellátása, nem megfelelő bánásmód alkalmazása, az állat szökésének megakadályozásának elmulasztása, vagy kóbor állatok közterületen való gyakori, illetve tartós jelenléte. Szintén felmerülhet kutyaszaporítás gyanúja és a tevékenységhez gyakorta kötődő állatvédelmi szabálytalanságok – úgy, mint kölykök nyolchetes kornál korábbi értékesítése, a kötelező chip és oltások hiánya, az anyaállatok kihasználása, és nem megfelelő tartási körülmények biztosítása. A kedvtelésből tartott állatok mellett számos bejelentés érkezik haszonállatokkal kapcsolatban is, kis- vagy nagylétszámú állattartó telepek nem megfelelő körülményeit, vagy a dolgozók állatokkal való nem megfelelő bánásmódját érintően. A bejelentések jogi szervezeteket is érinthetnek, így állatkertben, cirkuszban, illetve állatkereskedésben tett látogatást követően szintén érkeznek megkeresések látogatóktól, vásárlóktól, az ott megtalálható állatok jóllétére vonatkozóan.

Jóllehet a helyes, jó gazda gondosságával megvalósuló állattartási gyakorlat továbbra sem teljes mértékben elterjedt és bizonyos esetekben akár súlyos állatvédelmi hiányosságok kerülnek feltárára, megállapítható, hogy a számos állatvédelmi tárgykörben érkező bejelentés arra utal, hogy az állampolgárok szem előtt tartják az állatok jóllétét és a környezetükben élő állatok felé odafigyeléssel, együttérzéssel fordulnak, amely többek között a Nébih által is évek óta támogatott, tudatos **állatvédelmi szemléletformálás, érzékenyítés** és az állatok iránti felelős és empatikus hozzáállás erősítésének egy lényeges következménye.

Amennyiben a bejelentés állatvédelmi szempontból megalapozottnak bizonyul és a helyszíni szemle során állatvédelmi vagy állategészségügyi hiányosságok, jogsértések kerülnek feltárára, a Nébih saját jogkörében eljárást indít a jogsértést elkövetővel szemben – legyen szó természetes vagy jogi személyről, vagy egyéb jogi szervezetről. A hatóság, a megállapított és jegyzőkönyvbe vett jogsértések súlyától függően, az eljárás során különböző szankciókat alkalmazhat, melyeknek hatékonyak, arányosak és visszatartó erejűnek kell lennie, s mely döntésről a hatóság a jogsértő ügyfelet hatósági határozatban tájékoztatja. Csekély súlyú cselekmény, kisebb állatvédelmi hiányosság esetén a hatóság figyelmeztetésben részesíti az állattartót, hogy a jövőben tartózkodjon a szabálysértések elkövetésétől, s egyben határidő megállapítása mellett az állattartót a hiányosságok kijavítására, pótlására kötelezi. A kötelezés a hiányosságok pótlása/kijavítása, a fennálló szabálysértések megszüntetése mellett kiterjedhet az állatok gondozásával, a velük való helyes bánásmóddal kapcsolatos állatvédelmi oktatáson való részvételre, valamint egyéb intézkedések megtételére is.

A hatósági határozat előírásainak megsértése, a kötelezések teljesítésének elmulasztása, az ismételt szabálysértés, vagy nagyobb súlyú állatvédelmi szabálytalanság esetén a jogsértő részére magatartásának súlyához, ismétlődéséhez, és különösen az állatnak okozott sérelem jellegéhez, időtartamához igazodó mértékű állatvédelmi bírság szabható ki, mely komolyabb esetben akár tízmilliós nagyságrendű is lehet. Kedvtelésből, társ- és haszonállatként tartott állat esetén is igaz, hogy ha az állat tartója az állatok védelmére vonatkozó jogszabályok vagy hatósági határozat rendelkezésének szándékos vagy ismételt megsértésével állatának maradandó egészségkárosodását vagy elpusztulását okozza, és a jelenleg tartott vagy a jövőben tartandó állat jólléte állatvédelmi bírság kiszabásával és az állatvédelmi képzésen való részvételre kötelezéssel sem biztosítható, az állattartót az állattartástól – haszonállat esetén az adott faj tartásától – a jogsértés súlyától függően 2-8 évre eltiltható.

A Nébih-hez beérkezett közérdekű bejelentések esetén a kivizsgálás lezárulásáról és a meghozott intézkedésekről a bejelentőt rendszerint a Nébih tájékoztatja. A bejelentő személyes adatait a panaszokról, a közérdekű bejelentésekről, valamint a visszaélések bejelentésével összefüggő szabályokról szóló 2023. évi XXV. törvénynek megfelelően, zártan kezelik, azokat a Nébih csak az eljárás lefolytatására jogosult, területileg illetékes szerv részére adja át.

Megemlítenédő, hogy a tapasztalat szerint a bejelentések közérdekű, állatvédelmi jelentőségű tartalma gyakran összemosódik *egyéni jog- vagy érdeksérelem megszüntetésére irányuló* panasszal, melyek az állattartásból adódó – legyen szó akár haszon-, akár kedvtelésből tartott állatról – kellemetlen hatások tartós fennállásából erednek. Állatvédelmi hatóságként a Nébih az állatok jóllétét, szükségleteinek biztosítását tartja szem előtt, s a hatályos állatvédelmi és állategészségügyi jogszabályok teljesülését hivatott vizsgálni, illetve kivizsgáltatni. Amennyiben egy helyszíni ellenőrzés során bebizonyosodik, hogy az állatok tartása állatvédelmi és állategészségügyi szempontból megfelelően történik, az állattartás a hatályos állatvédelmi és állategészségügyi jogszabályoknak megfelel, az egyéb problémák vizsgálatára és megoldására a Nébih hatáskörrel nem rendelkezik.

2.2 Az élelmiszerlánc-felügyeleti információs rendszer (FELIR)

Az élelmiszerláncról és hatósági felügyeletéről szóló 2008. évi XLVI. törvény 38/A. § (1) bekezdése kimondja: „Az élelmiszerlánc-felügyelet megalapozott irányítása, valamint az Európai Unió követelményeinek teljesítése érdekében az élelmiszerlánc-felügyeleti szerv létrehozza és működteti a FELIR-t”. A FELIR működtetése a Nébih hatáskörébe tartozik. A törvény felhatalmazása alapján a 2021. április 1- jén hatályba lépett, az élelmiszerlánc-felügyeleti információs rendszer működéséről szóló 578/2020. (XII. 14.) Korm. rendelet kijelöli a FELIR azonosító köteles tevékenységek körét, valamint a létesítmények, tevékenységek FELIR-ben történő nyilvántartásba vételének és engedélyezésének, illetve a FELIR azonosító kiadásának, felfüggesztésének, visszavonásának és törlésének részletes szabályait.

A jogszabály értelmében a FELIR azonosító köteles tevékenységet végző természetes és jogi személynek e tevékenység végzéséhez FELIR azonosítóval kell rendelkeznie, továbbá a tevékenységek nyilvántartásba vételi vagy engedélyezési kötelezettség alá tartoznak.

Az állatokkal kapcsolatos tevékenységek végzésének nyomonkövethetősége és az állatvédelmi szabályok hatékony érvényesítése érdekében számos olyan tevékenység került be a FELIR azonosító köteles tevékenységek körébe, mely valamilyen formában állatokat érint, s jólétüket befolyásolhatja – akár bemutatás, forgalmazás, felhasználás vagy szolgáltatás nyújtás céljából.

A bevezetett intézkedés egyik kiemelt célja volt a szaporítók, különösképp a lehetséges gazdasági haszon miatt rendkívül széles körben elterjedt kutyaszaporítók hatósági látótérbe kerülésének és ellenőrzésének elősegítése, gátat szabva ezzel az illegális, állatjóléti szempontból elfogadhatatlan körülmények között folytatott, az állatok kihasználásával járó, s azok gyakran maradandó egészségkárosodását eredményező szaporító tevékenységnek, és a vele együtt járó illegális kutyakereskedelemnek. Míg alapvetően a kutyaszaporítás Magyarországon jelenleg nem illegális, addig a fent vázolt körülmények fennállása az állatvédelmi jogszabályoknak egyértelműen ellentmond – bizonyos esetekben akár az állatkínzás tényállását is kimeríti – s szigorúan büntetendő. A kutyakereskedelemhez, mint a kutyaszaporítás hozadékához, szintén számos szabálytalanság kapcsolódik. Ezek közül megemlítené a külföldi szállításhoz szükséges kisállatútlevelek hamisítása, az állatok valós születési idejének, s így korának megmásítása, s végeredményben számtalan kölyök anyaállattól való idő előtti elszakítása. Mindezek megakadályozásához járul hozzá a kedvtelésből tartott állatok kereskedelmi tevékenység keretében történő forgalmazásának, az állatvásárok, állatpiacok, valamint az élőállat-szállítás és a szállításhoz kötődő létesítmények FELIR köteleessé válása, s így az illetékes hatóságok által ellenőrzött, szabályozott keretek között való működés lehetőségének biztosítása.

Haszonállatokat érintően szintén kiemelt jelentőségű, hogy az élőállat-szállítás, valamint állatrakodó, gyűjtőállomás, kereskedői telep, etető-itató állomás és pihentetőállomás működtetése és az élelmiszer-termelési és tenyésztési célból tartott állatok forgalomba hozatala kizárólag FELIR-azonosító igénylését követően végezhető. E szervezetek, s különösen a hosszútávú élőállat szállítást végző szervezetek nyilvántartása és működésének hatósági felügyelete elengedhetetlen az állatok jólétének biztosítása érdekében.

A FELIR azonosító köteles tevékenységek körébe tartozik a kísérleti célból tartott állatok forgalomba hozatala és az állatkísérleti létesítmények működtetése is, amely lehetőséget ad e létesítmények és a végrehajtott állatkísérleti projektek felülvizsgálatára és engedélyezésére, biztosítva a kísérleti célra tenyésztett és felhasznált állatok fokozott védelmét, s indokolatlan szenvedésük megakadályozását.

A kutya-, macskapanziót, napközit és bentlakásos állatkiképző létesítményeket is jogszabályilag magába foglaló

állatpanziók legális működtetéséhez ugyancsak FELIR azonosító szükséges, amely azt hivatott szolgálni, hogy a gazda felügyelete alól kikerülő állatok számára az állatvédelmi és állategészségügyi feltételek továbbra is biztosításra kerüljenek.

A rendelet értelmében FELIR azonosító köteles tevékenység továbbá – a teljesség igénye nélkül – az állatkeret, cirkuszi menaszéria, ebrendészeti telep, állatmenhely, állatkiállítási hely és állatkozmetika működtetése, valamint az állatorvosként folytatott tevékenység, a veszélyes eb tartása, valamint a halászat, horgászat, sőt a méhtartás is.

A FELIR-ben történő nyilvántartásba vétel iránti bejelentésben a tevékenységet végzőnek számos, a tevékenység ellenőrzését lehetővé tevő információt kell megadnia, köztük az ügyfél azonosítására, valamint a tevékenység végzés pontos helyének azonosítására szolgáló adatokat. A Nébih a FELIR-ben rögzített adatok alapján automatizáltan, a FELIR által generálva egyedi NÉBIH tevékenység-azonosítót, illetve NÉBIH létesítmény-azonosítót állapít meg. Ezen adatokat a tevékenység nyilvántartásba vételi vagy engedélyezési eljárása során az eljáró szerv által hozott döntésnek tartalmaznia kell, s a hatósági ellenőrzések során e dokumentumok kötelezően bemutatandók – hiányuk hatósági intézkedést, bírságot, súlyosabb esetben a tevékenység végzésétől való eltiltást von maga után. Amennyiben az eljáró szerv a tevékenység végzésének megtiltására, engedély visszavonására, nyilvántartásból történő törlésre irányuló hatósági intézkedést rögzít a FELIR-ben, a Nébih a tevékenységet végző FELIR azonosítóját felfüggeszti.

3. NEMZETKÖZI/TAGÁLLAMI KAPCSOLATTARTÁS A HOSSZÚTÁVÚ ÉLŐÁLLATSZÁLLÍTÁSOK HATÓSÁGI FELÜGYELETÉT ÉRINTŐEN

Az Európai Unió területén történő élőállat szállítás számára a jogszabályi környezetet a TANÁCS az állatoknak a szállítás és a kapcsolódó műveletek közbeni védelméről, valamint a 64/432/EGK és a 93/119/EK irányelv és a 1255/97/EK rendelete módosításáról szóló 2005/1/EK RENDELETE teremti meg.

A rendelet elfogadását számos előzmény indokolta, s célja annak az alapelvnek az érvényesítése, mely szerint *az állatok nem szállíthatók olyan módon, amely sérülést vagy túlzott szenvedést okozhat nekik.*

A rendelet szintén kimondja: *„Az illetékes hatóságok közötti nem megfelelő információcsere az állatok szállítás közbeni védelmére vonatkozó közösségi jogszabályok nem megfelelő érvényesüléséhez vezet. Következésképpen a különböző tagállamok illetékes hatóságai közötti együttműködési szint javításához rugalmas eljárások létrehozása szükséges.”*

A rendelet nyomán a Nébih szoros együttműködést alakított ki az évek során a tagállamok központi állatvédelmi hatóságaival, amely lehetővé teszi az országhatárokon átnyúló, hosszútávú élőállat-szállítások hatékony nyomkövetését és ellenőrzését. A társhatóságoknál, s így a Nébih-nél is ún. „nemzeti kapcsolattartó pontok” (NCP, *national contact point*) kerültek kijelölésre, amelyek között hatékony információcsere valósulhat meg az élőállat szállításokat érintő hatósági ellenőrzések során feltárt rendellenességeket illetően. Amennyiben egy szállítmány belép egy másik tagország területére – akár tranzitálás, akár rendeltetési helyre érkezés céljából – a tagállam területen dokumentált jogsértő magatartásról a társhatóság az NCP kapcsolati rendszeren keresztül értesítheti azon tagállami NCP-t, mely az érintett szállítmányozót vagy szállítójárművet engedélyezte, vagy melynek a területéről az érintett szállítmány indításra került. A tagállami jelzések minden esetben kivizsgálásra kerülnek. Ez a rendszer is elősegíti, hogy az élőállat szállítások során az állatokat megkíméljük a sérüléstől, szenvedéstől.

A jogszabályi előírások megvalósulásának ellenőrzése érdekében a Nébih rendszeresen elvégzi egyes, szűrőpróbaszerűen kiválasztott szállítmányok retrospektív ellenőrzését, jellemzően a visszaküldött dokumentumok (útinapló, GPS és termoregulációs adatok) alapján. A dokumentumok alapján megállapítható, hogy teljesültek-e a rendeletben kötelezően előírt feltételek. Azaz megfelelő volt-e a szállítás megtervezése (különösen a szállítás időtartamára vonatkozóan), megvalósultak-e az állatok számára előírt pihenőidők, valamint a szállítójármű belsejében a hőmérséklet a 5-30°C +/- 5°C tartományban maradt-e. A szállított állatok védelme érdekében a nyári hőségben az állatszállítások indítása központilag korlátozásra kerül.

4. TOVÁBBI TEVÉKENYSÉGEK

A Nébih a fentiek mellett a napi munkán túl időről időre nem bejelentésre, hanem hivatalból célul tűzi ki egy terület átfogó ellenőrzését. Ilyen volt pl. a 2022-2023. évben a kisállatkereskedések és állatpanziók mélyégi ellenőrzése. Az előre be nem jelentett ellenőrzés alá vont létesítményeknél történt látogatás során számos meg nem feleléssel találkoztak a szakemberek, amelyek döntő többsége dokumentációs hiányosság volt, állatjóléti jellegű meg nem felelés csak esetenként fordult elő, állatkínzás azonban egyetlen esetben sem került megállapításra. Az állatkereskedések ellenőrzése kapcsán derült fény arra, hogy néhány piaci szereplő genetikailag módosított díszhalakat (fekete tetra, szumátrai díszmárna) árusított. Tekintettel arra, hogy hazánkban, de az Európai Unió területén is tilos ezen állatok behozatala, tartása, tenyésztése és forgalmazása, a Nébih jelen esetben géntechnológiai hatósági jogkörben eljárva eredményes rajtaütést szervezett a látókörébe került piaci szereplőknél.

A Nébih tevékenyen részt vesz a jogszabályalkotásban, olykor jogszabálmódosítási javaslatokat fogalmaz meg és kellően megalapozott indoklással megküldi a jogalkotónak annak érdekében, hogy a szabályozott, illetve szabályozni kívánt területen bekövetkező változásokkal lépést tartson, fenntartva a jogalkotói szándékot.

Egyes újonnan megjelenő vagy évekkal ezelőtt kihirdetett, de hamarosan kötelezően alkalmazandó Európai Unió jogszabályok hatályba lépése előtt a hivatal tájékoztató anyagokat készít az érintettek részére, melyben nemcsak az előírások ismertetésére helyezi a hangsúlyt, hanem mindinkább a megoldás és megvalósítás irányába is igyekszik terelni az olvasót. A legutóbbi kiadvány a malacok rutinszerű farokkurtításának tilalmára hívja fel a figyelmet, amely az EU-ban jelenleg kiemelt területnek minősül.

Különös hangsúlyt kap a szemléletformálás a társállattartás területén, amellyel a hivatal minden korosztály számára fogyasztható kiadványokat készít és teszi ingyenesen elérhetővé. Ilyen pl. a Kutyakötelesség kiadvány, vagy a Gazdijogi képzés, illetve az Agrárminisztériummal közösen létrehozott Szabad a gazdi program.

HIVATKOZÁSOK

1998. évi XXVIII. törvény az állatok védelméről és kíméletéről 32/1999. (III. 31.) FVM rendelet a mezőgazdasági haszonállatok tartásának állatvédelmi szabályairól
- <https://njt.hu/jogszabaly/1998-28-00-00> (Utolsó letöltés: 2023.09.14.)
- 32/1999. (III. 31.) FVM rendelet a mezőgazdasági haszonállatok tartásának állatvédelmi szabályairól
- <https://njt.hu/jogszabaly/1999-32-20-82> (Utolsó letöltés: 2023.09.14.)
- 1099/2009/EK rendelet az állatok leölésük során való védelméről
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex%3A32009R1099>
- (Utolsó letöltés: 2023.09.14.)
- 140/2012. (XII. 22.) VM rendelet a vágóállatok leölésének és levágásának állatvédelmi szabályairól
- <https://njt.hu/jogszabaly/2012-140-20-2Y> (Utolsó letöltés: 2023.09.14.)
- 1465/2013. (VII. 24.) Korm. határozat az Állatkísérleti Tudományos Etikai Tanácsról
- <https://njt.hu/jogszabaly/2013-1465-30-22> (Utolsó letöltés: 2023.09.14.)
- 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet az állatkísérletekről
- <https://njt.hu/jogszabaly/2013-40-20-22> (Utolsó letöltés: 2023.09.14.)
- Az Európai Parlament és a Tanács 576/2013/EU rendelete (2013. június 12.) a kedvtelésből tartott állatok nem kereskedelmi célú mozgásáról és a 998/2003/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/hu/TXT/?uri=CELEX%3A32013R0576>
- (Utolsó letöltés: 2023.09.14.)
- 21/2015. (IV. 30.) FM rendelet a kedvtelésből tartott állatok nem kereskedelmi célú szállításának állategészségügyi feltételeiről
- <https://njt.hu/jogszabaly/2015-21-20-11> (Utolsó letöltés: 2023.09.14.)
- 14/2008. (XII. 20.) ÖM rendelet a lovas szolgáltató tevékenységről
- <https://njt.hu/jogszabaly/2008-14-20-2L> (Utolsó letöltés: 2023.09.14.)
2023. évi XXV. törvény a panaszokról, a közérdekű bejelentésekről, valamint a visszaélések bejelentésével összefüggő szabályokról
- <https://njt.hu/jogszabaly/2023-25-00-00> (Utolsó letöltés: 2023.09.14.)
- 383/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet a földművelésügyi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről
- <https://njt.hu/jogszabaly/2016-383-20-22> (Utolsó letöltés: 2023.09.14.)
- 244/1998. (XII. 31.) Korm. rendelet az állatvédelmi bírságról
- <https://njt.hu/jogszabaly/1998-244-20-22> (Utolsó letöltés: 2023.09.14.)
2008. évi XLVI. törvény az élelmiszerláncról és hatósági felügyeletéről
- <https://njt.hu/jogszabaly/2008-46-00-00> (Utolsó letöltés: 2023.09.14.)
- 578/2020. (XII. 14.) Korm. rendelet az élelmiszerlánc-felügyeleti információs rendszer működéséről
- <https://njt.hu/jogszabaly/2020-578-20-22> (Utolsó letöltés: 2023.09.14.)
- A Tanács 2005/1/EK rendelete 2004. december 22. az állatoknak a szállítás és a kapcsolódó műveletek közbeni védelméről, valamint a 64/432/EGK és a 93/119/EK irányelv és a 1255/97/EK rendelete módosításáról
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/hu/ALL/?uri=CELEX%3A32005R0001>
- (Utolsó letöltés: 2023.09.14.)

KÖZÖS ÜGYÜNK
AZ ÁLLATVÉDELEM
ALAPÍTVÁNY